

NGHIÊN CỨU VĂN HÓA GIA ĐÌNH – MỘT ĐÒI HỎI CẤP BÁCH

Chức năng văn hóa là một trong những chức năng quan trọng của gia đình. Chức năng văn hóa gia đình được thể hiện vô cùng phong phú. Các giá trị tinh thần đặc thù đối với gia đình như tình yêu vợ chồng, tình yêu đối với cha mẹ, lòng yêu thương con cái, sự đoàn kết gia đình, tinh thần trách nhiệm giữa các thành viên là lĩnh vực biểu hiện khá tập trung chức năng gia đình. Giao tiếp trong gia đình cũng thể hiện rõ lối cư xử có văn hóa của con người. Cha mẹ yêu thương tôn trọng nhau sẽ tác động tích cực đến tình cảm của con cái. Con cái sẽ theo gương bố mẹ, thương yêu nhau và kính trọng bố mẹ. Ngược lại nếu cha mẹ bất hòa, coi thường và làm nhục lẫn nhau sẽ gây cho con cái một ấn tượng xấu khó phai mờ, ảnh hưởng không tốt đến tình cảm của con cái.

Khi xem xét gia đình như một chủ thể văn hóa thì cần thấy rõ mối quan hệ biện chứng giữa văn hóa xã hội và văn hóa gia đình. Văn hóa gia đình là sản phẩm của văn hóa xã hội đồng thời có tác động trở lại với văn hóa xã hội. Sự phát triển của văn hóa gia đình càng cao sẽ làm cho văn hóa xã hội thêm phong phú.

Phạm trù văn hóa gia đình gồm ba thành tố:

1. Môi trường văn hóa gia đình
2. Nhu cầu giá trị văn hóa
3. Hoạt động sáng tạo và truyền thụ văn hóa

Môi trường văn hóa gia đình bao gồm những phương thức quan hệ trình độ ứng xử, kể cả những đồ dùng và văn phẩm cần thiết cho hoạt động văn hóa. Con người hàng ngày tiếp xúc với nhau qua ngôn ngữ, cử chỉ và cả với những đồ vật xung quanh để từ đó cảm nhận được những giá trị tinh tế của hoạt động văn hóa. Từ mối quan hệ ấy, tủ sách, loa đài đã trở thành những phương tiện cần thiết góp phần nâng cao trình độ văn hóa, mở rộng tầm mắt cho các thành viên trong gia đình. Sự có mặt của vô tuyến truyền hình ở nhiều gia đình đã giúp con người không chỉ biết những gì xảy ra xung quanh mình mà còn nắm được những biến đổi trên khắp mọi miền đất nước và nhiều nơi trên thế giới.

Thành tố thứ hai là hoạt động của gia đình về nhu cầu các giá trị văn hóa. Trước tiên là những nhu cầu về giá trị văn hóa trong phạm vi gia đình: đọc sách báo, xem tivi, nghe nhạc.... Số liệu điều tra của Sở văn hóa – thông tin Hà Nội năm 1984 cho thấy có 69,5% gia đình công nhân giành tiền mua báo, trong đó mua thường xuyên là 23,8%.

Song song với nhu cầu về giá trị văn hóa trong phạm vi gia đình là nhu cầu về giá trị văn hóa ngoài gia đình. Những cơ sở văn hóa như nhà hát, viện bảo tàng, rạp chiếu bóng, câu lạc bộ, thư viện, công viên... sẽ giúp đáp ứng một phần quan trọng như cầu văn hóa tinh thần của con người. Sau những giờ làm việc căng thẳng, con người tìm đến đây để hưởng thụ các giá trị văn hóa, đầu óc được thư giãn, chân tay được nghỉ ngơi, hình thành những khoái cảm thẩm mỹ cao đẹp, nâng cao tâm hồn con người. Những gia đình đã dành ra những khoản tiền nhất

định cho những hoạt động này. Cũng trong cuộc điều tra trên, có tới 76,3% gia đình công nhân mua vé xem các phim ưa thích.

Thành tố cuối cùng là hoạt động sáng tạo và truyền thụ văn hóa. Mỗi thành viên trong gia đình đều có thể tham gia vào các hoạt động sáng tạo và truyền thụ các giá trị văn hóa. Nhiều gia đình có những truyền thống văn hóa rất lâu đời. Các thế hệ nối tiếp nhau bảo lưu những giá trị đó. Không hiếm những gia đình mà ba bốn thế hệ đều có những nghệ nhân, nghệ sĩ nổi tiếng. Hiện nay có nhiều gia đình nhạc sĩ, họa sĩ, kiến trúc, điện ảnh... mà hầu hết các thành viên đều tham gia hoạt động văn hóa. Đó là môi trường vô cùng thuận lợi để hình thành và vun trồng tài năng.

Ba thành tố văn hóa gia đình trên hợp thành chỉnh thể có tác động qua lại với nhau, có ảnh hưởng quyết định tới nhân cách con người. Phát huy được tính tích cực của mỗi nhân tố sẽ góp phần hình thành con người phát triển toàn diện, hài hòa.

Trong xã hội hiện nay còn nhiều hiện tượng không lành mạnh, làm nhụt chí nhiều người. Đặc biệt nạn video đen đang lan tràn khắp nơi khiến các bậc cha mẹ lo ngại. Những băng hình đồi trụy, kích dục thú tính, bạo lực đã thu hút nhiều thanh thiếu niên, trở thành món ăn hầu như hàng ngày trong một số trẻ em. Có em xem từ 6 – 8 lần một tuần. Tình trạng này đã làm suy thoái đạo đức, gia đình tan vỡ.

Gia đình không chỉ là tổ ấm mà còn là môi trường, văn hóa để con người không ngừng tự hoàn thiện mình, sáng tạo ra những giá trị mới, đáp ứng được những nhu cầu ngày càng tăng của bản thân và yêu cầu của xã hội.

Tuy nhiên, không phải bao giờ môi trường văn hóa gia đình cũng tác động tích cực tới sự hình thành nhân cách. Nhiều khi những ảnh hưởng tiêu cực thẳng thừng làm đạo đức suy thoái, cá nhân phát triển què quặt, phiến diện. Chính vì vậy, việc tiến hành những nghiên cứu xã hội học về văn hóa gia đình từ đó rút ra những kết luận cần thiết nhằm nâng cao vai trò tích cực của gia đình trong việc hình thành nhân cách là một đòi hỏi cấp bách hiện nay.

NGA MY